

เรียนรู้ธรรมะจากโลก

ระพี สาคริก*

โลกกับธรรมะไม่เพียงอยู่ร่วมกันเท่านั้น ถ้าเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของทุกสิ่งซึ่งปรากฏเป็นความจริงอยู่ในโลกให้มีโอกาสสัมผัสได้และรู้ได้ย่อมพบว่า โลกกับธรรมะเป็นสิ่งที่หมุนวนอยู่บนแกนเดียวกันเป็นธรรมชาติด้วย ดังนั้นมนุษย์แต่ละคนที่เกิดมาจึงควรกำหนดให้ตัวเองเป็นผู้รู้หน้าที่ในการเรียนรู้ความจริงจนถึงที่สุด จึงจะมีผลนำวิถีชีวิตเข้าถึงจุดได้อย่างครบถ้วน

“ธรรมคือพื้นฐานกำหนดวิถีการเปลี่ยนแปลงของโลก” หากบุคคลใดมองเห็นว่า “โลกกับธรรมะเป็นคนละด้านกัน” สำหรับผู้รู้แล้วย่อมมองเห็นว่ามีความเป็นไปได้ แต่ยังเป็นภาพที่ไม่ลึกซึ่งถึงแก่นแท้ หากเกิดความรู้สึกว่า “โลกกับธรรมเป็นคนละเรื่อง” ย่อมสะท้อนให้เห็นความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานผู้มองว่า ยังคงมีความสับสนจนกว่าชีวิตจะพบปัญหาหนักกว่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว จึงจะเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ไม่เช่นนั้นแล้ว อาจเกิดสภาพซึ่งชวนให้คิดว่า “น่าจะหนีโลกไปแสวงหาธรรม” อันเชื่อได้ว่าคงไม่มีโอกาสพบของจริง หากทำให้ชีวิตจำต้องจมอยู่ตรงนั้นอย่างถอยออกได้ยาก และไกลออกไปอีก อาจนำไปสู่การก่อเหตุขึ้น ณ จุดนั้นได้ไม่ยาก ไม่ว่าจะเข้าไปอยู่ในสภาพคฤหัสถ์หรือสงฆ์

อนึ่ง การหนีโลกไปแสวงหาธรรม น่าจะสะท้อนให้เห็นวิถีทางที่มุ่งออกจากตนเองเพื่อหวังแสวงหาจากสิ่งซึ่งอยู่ภายนอก ทั้ง ๆ ที่สังขธรรมได้กำหนดไว้ให้ทุกคนเป็นคนและมีความจริงอยู่ในรากฐานตนเอง แม้อาจมีความแตกต่างปรากฏจากสิ่งที่เป็นเงื่อนไขซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานของแต่ละคนระหว่างช่วงใดช่วงหนึ่ง ทำให้ไม่อาจนำสิ่งใดมาขีดเส้นให้ทุกคนต้องเหมือนกันได้

หลายคนอาจเคยได้ยินการชี้มาจากช่วงที่ผ่านมาแล้วว่า “การเรียนรู้จากโลกภายนอก ย่อมช่วยให้ชีวิตได้รับสิ่งที่มีคุณค่า” หากเป็นผู้มีนิสัยสนใจตั้งคำถามขึ้นมาถามตนเองเพื่อค้นหาความจริง

* ศาสตราจารย์

* อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทบวงมหาวิทยาลัย

* อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ต่อไปอีกว่า “อะไรคือความหมายของคำว่าคุณค่าดังกล่าว ?”

หากนึกได้ถึงสัจธรรมที่ชี้ไว้ว่า “ถ้าไม่มีสิ่งนั้น ย่อมไม่มีสิ่งนี้” ย่อมพบความจริงได้ว่า “ถ้าไม่มีโลกภายในย่อมไม่มีโลกภายนอก” ดังนั้น ในกระบวนการเรียนรู้อันเป็นธรรมชาติของแต่ละคน การเรียนรู้จากโลกภายนอกย่อมมีเหตุมีผลทวนกลับมาช่วยให้รู้ความจริงของ “โลกซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง” เป็นธรรมจักร

เราจึงน่าจะเชื่อด้วยเหตุและผลว่า “โลกภายนอกมีสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งหลากหลายด้วยรูป ลักษณะและสภาวะส่วนโลกที่อยู่ภายในมีเพียงหนึ่งเดียวและมีอิสระ โดยมีสภาพปลอดจากเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้นแม้กระทั่งเปลือกนอก” ดังนั้นหากบุคคลใด บนวิถีชีวิตของบุคคลนั้น มุ่งวิถีการทำงานสู่โลกภายนอกช่วยให้ตนมีโอกาสพบปัญหาซึ่งเป็นความจริงกว้างขวางมากขึ้น ย่อมช่วยให้วิถีทางที่ทวนกลับมาสู่ความจริงจากอีกด้านหนึ่งซึ่งอยู่ในรากฐานตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น สัจธรรมจึงชี้ไว้ว่า “เพื่อนมนุษย์ซึ่งกระจายอยู่บนพื้นฐานความหลากหลายเป็นธรรมชาติ คือครูผู้สอนให้ตนมีโอกาสรู้ธรรมะจากทุกเรื่องได้อย่างลึกซึ้ง”

เมื่อโลกคือความจริง และธรรมะคือความจริง อีกทั้งสิ่งซึ่งเข้าไปแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคนก็คือความจริง ดังนั้นหากตั้งคำถามว่า “ความจริง ณ จุดไหนที่ควรถือว่าเป็นจุดเริ่มต้น ร่วมกับจุดอันเป็นที่สุดแล้ว” สำหรับบุคคลผู้ไม่เรียนรู้ย่อมให้ความสนใจที่จะหาคำตอบจากรากฐานความรู้ความสามารถของตนให้ถึงที่สุด

ในเมื่อความจริงของโลกได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า “มนุษย์แต่ละคนไม่ได้อยู่คนเดียวในโลก” อีกทั้งยังมีวิถีทางซึ่งมีการเกิดที่สานกระแสไปถึงการตายด้วย นอกจากนั้นแต่ละคนยังมีรากฐานจิตใจซึ่งแฝงไว้ด้วยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลกำหนดรูปลักษณะและทิศทางแนวคิด เชื่อมโยงถึงพฤติกรรมการแสดงออกทุกรูปแบบ

จากประเด็นพื้นฐานดังกล่าว น่าจะนำผู้รู้ตัวเองถึงระดับหนึ่ง กลับมามองเงื่อนไขซึ่งอยู่ในรากฐานของตนด้วยความสนใจที่จะเรียนรู้ความจริง ก่อนการมองไปยังชีวิตอื่นสิ่งอื่น จึงพอจะสรุปได้ว่า ณ จุดนี้เองที่น่าจะช่วยให้เห็นความจริงได้ว่า “การพึ่งตนเองให้มีความมั่นคงอยู่กับเหตุและผลถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับใช้กำหนดวิธีการดำเนินชีวิต”

“ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ เป็นสิ่งทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ร่วมกันในโลกอย่างมีเหตุมีผล อีกทั้งมีผลทวนกลับมาทำลายมนุษย์เองอย่างปราศจากการละเว้น” เริ่มต้นจากผู้ใหญ่ทำลายเด็กแม่ในระดับโลกซึ่งพบความจริงว่า ประเทศที่มีอิทธิพลมากกว่า ส่งผลทำลายประเทศที่ด้อยกว่าตน แล้วในที่สุดตัวเองย่อมอยู่ต่อไปได้ยากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีการทำลายกันเองเกิดตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้นบุคคลผู้รู้สัจธรรมอย่างลึกซึ้งย่อมเข้าใจได้ไม่ยากว่าวิถีทางดังกล่าวคือกฎธรรมราติที่ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า “เมื่อมีการเกิดย่อมมีการดับ”

“อนึ่ง มนุษย์ผู้เห็นแก่ตัวย่อมมองไม่เห็นความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานตนเอง” คงมุ่งเน้นความสนใจไปยังชีวิตอื่นสิ่งอื่นจากความโลภอันเป็นบ่อเกิดแห่งความอยากที่อยู่ในรากฐานเป็นธรรมชาติ และลงเป็นธรรมชาติย่อมไม่อาจรู้สึกได้ ดังจะพบกับสภาวะซึ่งมีการทะเลาะกันของกลุ่มบุคคลที่ขึ้นไปอยู่ในระดับสูง ถือ

เป็นประจักษ์พยานช่วยให้รู้ความจริงได้อย่างชัดเจน

ในเมื่อขาดการรู้ความจริงย่อมใช้มายาภาพสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่ไม่ได้เกิดจากใจ ขึ้นมาใช้เป็นภาพหลอกผู้อื่น อย่างไรก็ตามเมื่อธรรมชาติกำหนดให้ทุกสิ่งมองเห็นสองด้าน ย่อมมีทั้งการหลอกเพราะเจตนาและการหลอกเพราะความไม่รู้ดังที่มักกล่าวกันว่า “หวังดีแต่กลับทำให้เสียหายมากขึ้น” เช่นเดียวกับภษิตในอดีตซึ่งกล่าวไว้ว่า “ผีเข้าตำพลอย”

นอกจากนั้นสภาพความจริงบนพื้นฐานดังกล่าว ยังมีเหตุมีผลกำหนดให้วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตกอยู่ในสภาพ “นิยมสิ่งซึ่งเป็นเปลือกนอกมากขึ้น”

คนที่มีรากฐานอิสระจริง ย่อมมองเห็นสองด้านเสมอ ดังนั้นภาพดังกล่าวจึงเป็นความจริงที่เห็นได้ทั้งในด้านคุณุหัตถ์และสงฆ์ซึ่งมีคนเข้าไปแฝงอยู่ภายในเปลือก ทั้งที่มีเจตนาเข้าไปเพื่อกระทำการและกระทำลงไปเพราะขาดการรู้เท่าทัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ “ปาฏิหารหรืออิทธิฤทธิ์” รวมทั้งการคิดสร้างอาณาจักร ซึ่งมีความใหญ่โตอย่างปราศจากขอบเขต

“ธรรมชาติของมนุษย์นั้น เมื่อมีทุกข์มากย่อมถูกหลอกง่ายขึ้น” ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากผู้มีความทุกข์มีเหตุสืบเนื่องมาจากการนำเอาเงื่อนไขในด้านรูปวัตถุเข้าไปใส่ไว้ในใจตนเอง ทำให้ยิ่งพบปัญหาหนักก็ยิ่งมีความทุกข์มากขึ้น จึงพิสูจน์ความจริงได้ว่า “ความทุกข์เกิดจากเงื่อนไขที่แฝงอยู่ในรากฐานตนเองโดยแท้”

หากพิจารณาค้นหาความจริงจากเงื่อนไขซึ่งแฝงอยู่ในกระบวนการจัดการศึกษาเท่าที่เป็นมาแล้วจนถึงขณะนี้ น่าจะพบความจริงว่า มีผลทำให้คนยึดติดวัตถุและเงินตราทำให้คนมีนิสัย ยิ่งเรียนสูงก็ยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ทำให้คนยิ่งเรียนสูงก็ยิ่งถูกหลอกให้ตกเป็นเครื่องมือคนอื่นได้ง่ายมากขึ้นเป็นธรรมดา

อนึ่ง บุคคลใดตกอยู่ในสภาพเห็นแก่ตัว ย่อมขาดแนวโน้มที่ช่วยให้ตนห่างจากการรู้คุณค่าของพื้นดินถิ่นเกิดและชีวิตเพื่อนมนุษย์ซึ่งยังตกอยู่ในสภาพด้อยกว่าตน รวมทั้งเยาวชนคนรุ่นหลัง แม้ว่าจะบ่งครั้งจะแสดงออกในลักษณะที่พยายามให้คนอื่นเห็นว่าตนยกย่องความสำคัญ แต่ก็คงเป็นเพียงมายาภาพ ทั้งนี้และทั้งนั้นเป็นเพราะไม่ได้เกิดจากรากฐานจริง หรืออาจกล่าวได้ว่า “ไม่ได้เกิดจากจิตสำนึกรับผิดชอบอย่างแท้จริง”

ดังเช่นประเด็นหนึ่งซึ่งช่วยให้พิสูจน์ความจริงได้จากแนวคตินี้ที่มองเห็นว่า “คนระดับต่ำกว่าตนก็ดีเยาวชนคนรุ่นหลังก็ดี ขาดการศึกษา บ้างก็ว่าขาดความรู้จริง” แทนที่จะสนใจหวนกลับมาพิจารณาตนเองก่อนอื่น เพื่อช่วยให้ตนเกิดสติ อันเป็นการเสริมสร้างรากฐานให้ตนไม่ดูถูกผู้อื่น หากมีความจริงใจทำให้มองเห็นความสำคัญจากใจจริง กับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งสะท้อนความจริงให้เห็นถึงการมองคนในกลุ่มที่อยู่ต่ำกว่าตนอย่างดูถูกก็คือคำกล่าวที่ว่า “ชาวบ้านถูกหลอกได้ง่าย” ซึ่งเป็นการมองออกจากตัวเองด้านเดียวอย่างเห็นได้ชัด

แม้การให้ความสนใจมุ่งเน้นความสำคัญขึ้นสู่ด้านบน หรืออีกนัยหนึ่ง “มุ่งสู่ทิศทางห่างจากพื้นดิน รวมทั้งห่างจากตัวเองมากขึ้น โดยอ้างว่ามีเจตนาดี” ไม่ว่าจะขึ้นไปครองอำนาจบริหารหรือขึ้นไปตามข้ออ้างว่า เพื่อหวังดีตรวจสอบก็ตาม เนื่องจากบนพื้นฐานธรรมชาติของทุกสิ่งย่อมมีสองด้าน ทำให้รู้สึกว่ เกิดจากรากฐานซึ่งหลอกตัวเองหรือเกิดจากความอยาก

บุคคลผู้รู้เท่าทันจึงไม่หลงตามกระแสไปโดยง่าย ดังนั้นการมีโอกาสก้าวขึ้นไปสู่ด้านบน หากมีรากฐานอิสระจริง น่าจะเป็นไปตามธรรมชาติหรือเป็นไปตามเหตุและผล หากใช้ความอยากเข้าไปแอบแฝง หากมีคนระดับพื้นฐานซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญ และรู้สึกศรัทธาอย่างปราศจากพรรคพวก ส่วนตนน่าจะมีธรรมชาติที่รู้สึกได้ว่า ช่วยให้มีโอกาสเรียนรู้ความจริงกว้างขวางมากขึ้น จึงลงมือปฏิบัติอย่างดีที่สุด

ดังได้กล่าวแล้วว่าผลจากการศึกษาทำให้คนยึดติดรูปวัตถุสิ่งซึ่งยิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่าเมื่อมีการก้าวออกมาออกวัดเพื่อโฆษณาโดยอ้างว่าต้องการช่วยให้คนพ้นทุกข์ ยิ่งมีการนำเอาเรื่องเงินและวัตถุสิ่งก่อสร้างขึ้นมาชูให้เห็นความสำคัญร่วมกับคำชี้แจงว่า ต้องการทำให้เผยแพรศาสนา จึงไม่น่าสงสัยว่า เหตุใดผู้ซึ่งคนในสังคมเชื่อกันว่ามีความรู้ จึงมุ่งเข้าไปติดอยู่ตรงนั้นมากขึ้น

บุคคลใรู้ธรรมะจริงย่อมเห็นได้ว่า “ธรรมะคือแก่นแท้ของธรรมชาติ” ธรรมชาติด้อยปลดจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หากเกิดจากการปฏิบัติที่อยู่กับเหตุและผลอย่างเปิดเผย ช่วยให้อีกด้านหนึ่งสัมผัสได้และเกิดศรัทธาจากนั้นการนำเหตุผลในด้านวัตถุมาใช้เป็นข้ออ้างย่อมสวนทางกันกับหลักธรรมอย่างเห็นได้ชัด แม้มีการชี้แจงว่าต้องการทำให้เผยแพรธรรมะ

การเรียนรู้ธรรมะจากปรากฏการณ์ของโลกโดยเน้นการทำงานเพื่อเพื่อนมนุษย์อย่างอิสระ และให้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นครูฝึกสอนอย่างแท้จริง ย่อมนำวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของตนมุ่งสู่การรู้ธรรมะลึกซึ่งยิ่งขึ้นและจากรากฐานตนเองที่เปิดกว้าง ย่อมสามารถเข้าใจความจริงของโลกได้เอง อีกทั้งยังช่วยให้มองเห็นชัดเจนว่า “โลกกับธรรมะอยู่บนพื้นฐานจุดเดียวกัน และจุดนี้อยู่ในรากฐานตนเองโดยแท้”

จึงสรุปได้ว่า ธรรมะค้นพบได้จากสิ่งซึ่งอยู่ในรากฐานตนเองโดยแท้ และการปฏิบัติเริ่มต้นจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งตนมีความรักและสนใจจริงโดยไม่มองข้ามความสำคัญขอเพื่อนมนุษย์ ย่อมมีเหตุมีผลสานความรู้ถึงทุกสิ่งซึ่งเปลี่ยนแปลงร่วมกันอยู่ในกระแสโลกภายนอกอย่างหลากหลายได้ทั้งหมด อีกทั้งยังมีแนวโน้มกำหนดวิถีทางนำสู่การรู้ตนเองลึกซึ่งยิ่งขึ้น.

“ปราชญ์มีโอกาสเกิดขึ้นท่ามกลางปัญหา - ถ้าไม่มีปัญหาย่อมมองไม่เห็นปราชญ์”